

СТЭРЛИН О.

**СӨЙ ГОДЫМ КАЛЫК
ЙОШКАР АРМИЙЛАН
КУЗЭ ПОЛШЭН КЭРТЭШ**

204
698

ССР УШЭМ КАЛЫК-ВЛАК РҮДӨ САВЫКТЫШ
Моско 1929

328-

Мар. л.

2-860

СТЭРЛИН О.

СӨЙ ГОДЫМ КАЛЫК
ЙОШКАР АРМИЙЛАН
КУЗЭ ПОЛШЭН КЭРТЭШ

Акрэйын Ал. кусарэн

ИНВ. № 2146

Гос. Публ. Библиот. Б. н. н.
1929. 3692
Об. яз. кн. г.

ССР УШЭМ КАЛЫК-ВЛАК РҮДӨ САВЫКТЫШ
Моско * 1929

**Стэрлин С. Сөй гоным калык Йош-
кар армийлан кузэ полшэн кэр-
тэш.**

Шушаш сөйыштө уло калыклан лий-
аш вэрэштэп. Армийыштэ коштышо-влак
пронтысо тушман ваштарэш кучэдалаш
түнгәлыт. Палпазэ дән крестйан-влак
пронт шэнгәлнэ сөйлән күләш үзгә-
рым йамдылат. Тыдлэч посна сөй ышташ
калык моло сэмынат полша. Кузэ, мо
дәнэ полша,—ты нэргэн сэдэ Стэрлин
сэрымэ кнагаштэ раш каласэн пуалтын.

Тушман кизыт ила.

Пашазэ дэн крэстйан кидышкыжэ эрык шулдынак пурэн огыл. Ошо-влак, мэмнан шуйышкө тошто сэмынак поянаным кўзыктәш шонышо-влак дәнә кум ий кучәдалаш вәрәштә. Ты кум ий коклаштә Росийыштә улош поянаным мә чоткыдынак чытырыктышна. Нуно ындә мэмнам лұдыктән огыт кәрт. Тулөч посна мэмнан адак ик куго тушманна уло. Нуно ала кунамсәк мэмнан үмбәк пуйым пурит. Тыдә—тўньәмбәл буржуй (поян)-влак.

Мэмнан элыштә чодра, мландә шуй, нәптә, йара мландә уло. Ты поянлык дәк тўньәмбәл капиталист шкә кидшым шуйа, шкә кидышкыжэ налнәжә. Ожно, рәволүтсий дәч ончыч, вәс кугыжанышсә капитализм мэмнан кугыжанышлан вучымәш оксам пуэдән мэмнан элым шкә кид йымакыжә погән налнәжә ильә. Мәжә шкә элышкына вәс кугыжаныш капиталистым она пурто. Тәвә тидә тўньәмбәл капитализмлан ок кәлшә.

Путуракшым нунылан мэмнан әл озанлык, ССР Ушәм вийангмә ок кәлшә. Вәт мэмнан ССР Ушәмыштә гына пашазэ дән крэстйан коммунист

партий ви́ктарымэ дэн уло власым шкэ кидышкыжэ палын. Мэмнан элым ончэн моло кугыжанышласэ шэмэрат власым шкэ кидышкыжэ налнэжэ. Мэмнан эл гыч коммунизмын „осал пушыжо“ уло тўньәмбәл шэмэрым тарвата, нунат мэмнан сәмын тыныслыкын илынәшт. Кунам гынат уло тўньәмбәл мучко шэмэр калык власым шкэ кидышкыжэ налдэ ок код, капитализмын пытымыжэ ращак койын шога, тугэ гынат, мэмнан Совет кугыжанышым пытарән нуно утлынәшт. Тудо уло кэртмыж дән сар үзгәрым йамдылән сар тўнгәләш кәлшышә жапым (пагытым) вуча. ССР Ушәм дән тўньәмбәл капитализм коклаштә сар лийдэ ок код.

Йошкар армий ССР Ушәмым, социализм ыштымым чоткыдын арала. Тудо окчәбр рәволүтсий годым налмә әрыкым, Совет Ушәмым уло шэмэр калык полшымо дәнә тўньәмбәл капиталист дәч утара.

Кәрәк кӧӧт шкэ вэрыштыжэ лийжэ.

Лийшап сарлан пәш шуко калык кўләш. Армийлан шуко чийымә арвэр, кочып, пульәмәт, пушко, автомобиль, йәроплан, тулөч моло сар үзгәрәт кўләш. Тылөч посна мэмнан армийна күчәдалын, сәнгән ок кәрт.

Кӧ Йошкар армий сәнгыжэ мапын шона гын, тудо сар пагытыштә чулымракын, писын тарваныжә, шкэ пашажым шуктыжо. Сар пагытыштә

йал гыч армийлан шукурак киндэ, волбык, күлэшлык арвэр лийжэ, оласэ пабрик-завот шукурак сар үзгäрым, чийымэ арвэрым ыштыжэ. Ты күлэшлык үзгär-влак күртнöö корно дэн вапкэракын армийыш шукталтшэ.

Армийлан чыла күлэшыжэ кугыжаныш дэн ситаралтэш. Тугэ гынат, йужо пагытыштэ чылажым шукташ ок лий. Йужыгунам армийыштэ иктаж мо ок ситэ лийаш тунгälэш, тунам йошкармэйыс тыдым умла, йöсылыклän öпкэлыдэ тошто сэмынак мэмнам аралаш тунгälэш. Уло кугыжаныш тудын вэрч тыршымыжым, тудын йöсö пашаштэ полшымыжым ужын йошкармэйысын вийжэ шукэмэш, тудо тошто сэмынак совет элым аралаш чот шогалэш.

Күлэшлык арвэр мэмнан йола (титак), йолколык, буроократизм дэн ок шукталт гын, тунам йошкармэйыс шкэ вийлан ишаныдымэ лийэш. Тыгай пагытыштэ йошкармэйысын совет элым аралымыжэ ок шу, тудо күлэшлык сэмын капиталист вий дэн кучэдалын ок кэрт. Тыдым мыланна мондыман огыл. Кэрэк көат тудлеч армий полшышым вучымым ынжэ мондо.

ССР Ушэм пашазэ дэн крестйан шкаланжэ совет кугыжанышым ыштат. Йошкар армий нунын тыныслык илышым аралэн совет кугыжанышым ышташ полша. Йошкар армий дэн ССР Ушэм шэмэр коклашштэ чоткыдо кыл, иктэ-вэсылан полшэн шогымаш уло.

Тыныслык илыш годым Йошкар армий нуж-

надан, Йошкармэйыс йэшлан шудо солаш, шурно погаш, моло пашаштат полшэн шога. Уло калыкклан нуно кўварым, корным, школым олмыктэн шогат. Сар эмлызэ-влак калык коклаштэ адэмэ, вольык чэрым порэмдат. Сар пагыт годы-мат Йошкар армий совет ушэмым аралаш шогалэш. Тугак уло калыкклан Йошкар армийлан полшэн шогыман. Сарлан лышыл вэрлаштэ Йошкар армийын уло пашажэ калык шинча ончылно лийэш. Уло калык кўлэшлык годым Йошкар армийлан полышым пуа гын, тунам гына Йошкар армий сэнэн кэртэш. Кё пашазэ дэн крестйанын чын йэнжэ—тудо кэрэк кунамат Йошкар армийлан полшыдэ ок тўсё (ок чытэ).

Мо дэн вара сар пагытыштэ уло калык Йошкар армийлан полшэн кэртэш? Тэвэ мо дэнэ.

Ўдрәмәш уштыгән ¹⁾.

Ты паша 1919 ийын май тылзыштэ Колчак армий ончыл вэрыштэ лийын. Йошкар армийын ик отрадшылан пэш вашкэн гына Камэ вўд дэк шуаш кўштәлтын ильэ. Шошым пагытлан корно укэ ильэ. Йыр-валл куго куп. Йашкармэйыс-влак кузэ гынат ончык кайышт, уло сар ўзгәржэ, кочыш-йуышыжө иктаж 100 уштуш шэнтгәлан кодо. Кузэ лийаш?

Калык полшыш. Пөрйән-влак чылан Йошкар

¹⁾ Уштыгән рушла караван.

армийыш кайэныт ильэ гынат, ўдрәмәш-влак чэрэт дән 600-800 йәг дән чумургән 50 уштуш тораşkә кӧ киндым, кӧ сар ўзгәрым нумалыт ильэ. Ик чэрэт толмӧнгӧ вәс чэрэт кайа улман. Ты ўдрәмәш тўшкә-влакым тугак „ўдрәмәш ўштыгән“ манаш тўнгәлыч.

Ты сәмынак Украиньсә Артәмовскышто ильэ. Дәникын армий олам йыр авырән тудым налаш тыршышт. Йолкаар армийын Инзән дивизийжә олам аралыш. Окоп дәкә сар ўзгәр шупшыкташ йәг укә ильэ. Тунам пашазә ватә-влак, игшывә-влак почә-почә шогалын ик кид гыч вәс кидыш сар ўзгәрым пүздән окопыш шуктат ильэ. Пашазә-влак йӧсӧ пагытыштә пычалым кидыш налын йошкармәйыс дән пырля ошо ваштарәш кучәдалыт ильэ.

Ула кондыштво.

Сарыштә йужыгунам сар ўзгәрым да монь пәш вәшкән вәс вәрә кусараш кўләш лийәш. Сусургышо-влакымат чактарыман, сар ўзгәрымәт, киндымат шупшыктыман. Ула ок ситә. Садылан лийын улам калык дәч налаш вәрәштәш. Тунам тыгә ыштат. Сӧй ужаш камандир вәрласә калык уполномочән дәч монар, кунам, кушко ула кўләшыжым увәртара. Вәрласә уполномочән-влак тыдым шуктән шогат.

Ула кўләш лиймә годем нужна, кокла крәстйан уто мут дәч посна шкә пашажым чарән

улалан кайа. Шуко имньым кучыпо пойан күзэ гынат улаш кайымэ дэч утлынежэ: йа имньым чодрашкэ шылта, йа орава кольасам пудурта, альэ иктаж мом вэсым ышта. Тыгэ совет власын, Йошкар армийын тушманжэ ышта.

Тыгай йэнгым чаманап ок вэрэшт. Уло калык дэн вэрласэ калык ушэмлан ула чэрэт шукталтым чот эскэрэн шогыман. Шуко имньаным уто кана колташат йазык ок лий. Кэрэк кузэ гынат, армийын йодмо ула чотым шуктыдэ кодап огэш лий.

Калыкын Йошкар армийыш нумыжым ваптарэш кучэдалшэ-влакат йодыт. Нуно киндымат, уламат, вүдэн коштыктышымат йодын кэртыт. От пу гын—вийтак налын кэртыт. Тунам кузэ лийман?

Чылажым кузэ ыштыпашым каласаш пэш йбсö. Граждан сар годым, ошо поллак дэн кучэдалмэ годым ваптарэш шогыпо-влакын толмыштым шижын калык киндым шылта ильэ, волыкым, моло сарлан күлэш үзгäрым чодрап шылтат ильэ, тушан толмым моло-влаклан шижтарат ильэ.

Папазэ-влак корным, паравозым пужат ильэ, мландэ шуйым вүдыжтат ильэ, йужыгунамжэ пычал дэн ошо ваптарэни шогалыт ильэ. Тушманлан пылым пуэт гын, Йошкар армийлан энгэ-кым кондэт—тыдым мондыман огыл. Тыдым шинчэн-шогэн чын папазэ-крэстйан кэрэк кунамат мом, кузэ ышташ күлэшыжым муын налэш. Тэвэ мут гычын Барнаул уйэз крэстйан Гуляйёв Пö-

дыр колчак армий вүдән коштышылан шогалын мом ыштән.

Молан Гулайэвлан Красный Знамя Ордән пуалтын.

Ты паша 1919 ий августышто лийын. Барнаул уйэзыште моло вэрэат колчак армийыш калыкым погымо нэргэн увэртаралтэ. Крестйан-влак погы-нэн огыт ул, нуно партизан отрядым ыштән Бар-наул ола гыч Колчакым пастырэн лукташ тарва-нышт.

Партизан ваштарэш изырак каратэлнэ отрядым колтэныт, партизан-влак ты отрядым пытарэныт. Тунам партизан үмбәкэ 15.000 салдат дәнэ Аннән-ков тарванэн.

Аннәнков, каратэлы нэ отряд шалатынэ йалыш-кэ шуыч, тудым йүлэтэн партизаным покташ тунгальэ. Вэрысэ корным шинчыдымэ дәнэ вүдэн кондыштшылан йалысэ крестйан Гулайэвым нальэ.

Гулайэв колчак армийым кужаш чодраштэ саташтарэн кондышто. Ты пагытыште партизан-влак шылын кайышт. Вара Гулайэват шыльэ. Ошо-влаклан нымодэ пörтылэш вэрэштэ.

Чыла пашазат, чыла крестйанат, тудын туш-манжэ тудын дэч полышым кычалэш гын, Гулайэв сэмын ыштыжэ. Йошкар армийлан тудын йодмы-жым вучэдэгэчак полшаш шогалман. Йошкар армий гына пашазэ-крестйан йодмым арала, са-дылан шкэ кбнымэт дәнэ йбсö пагытыште тудлан полшэн щого,

Йошкармэйысым ончымаш.

Шәмәр тушман ваитарэш Йошкармэйыс йбсылыкым мондэн, йўштым-шокшым чытэн күчәдалмаш пытымәшкә огыт чарнә ильә. Тугә гынат, тәмшә, таза, каналтышә Йошкармэйыс шкә пашажым сайынак ыштән шукта.

Эртышә граждән сар годым Йошкармэйыслан йужо годым шукыжо ок ситә улмаш. Тунам мәннан озанлыкна шолдыргән ильә. Кизытсә пагытыштә мә шукылан пойышна. У сар тунәлмбнгб мәннан кугыжаныш армийлан чыла күләшыжым пуән кәртәш. Тунамат сарзын вийжым аралыманшыштә калык шукым ыштән кәртәш.

Тәвә, мутгычын, Йошкармэйыс-влак ик йалыштә йўдлән чарнышт. Йошкармэйыслан каналташат, эрнашат, жватамат (вургэмым) тумушташ күләш. Пагыт шагал. Тунам пөрт озалан шуко йуваныдә мончам олтыман, Йошкармэйысын жватажым, ыштыржым мушкаш, тумушташ полшыман.

Порын каналтән, эрнышә жватам чийән тудо эрдәнә адак чулымын (писын) ончык тарвана.

Йошкармэйыслан йбсб корно дән мўндүркб кайаш вэрәштмә годым имным чаманыман огыл, күләшлык арвэр нангайаш имным кичкән пуыман. Йошкармэйыс пәш ок нойо, вийанрак лийәш, шушаш кредалмашлан вийым йамдыла.

Йошкармэйыс-влак чарнымә йалыштә пижшә чәр шарлән гын, йуваныдә ты нэргән камаңдирлән увэртарә. Шинчә: чэрланышә Йошкармэйыс

Йошкар армийын вийжым шагаләмдән тушманым вийангда.

Арака дән кочо вўд—мәмнан илышын эн куго зийанжә, тошто илышын осал палыжә. Тыныслык илыш годым тудо шүко ойгым конда гын, сар паша годым тўжәм кана лўдмәшән. Руштшо йошкармәйыс сар шылтыкым каласән кәртәш, ороллымо вәрыштә малән колта, тунам тушманлан ороллымо вәрышкә пураш асат лийәш. Тудо сар пашам шуктән ок кәрт. Арака вәрч сай, чын йәнг тушманыш, шәмәр калыкым ужалышыш савырна. Садылан лийын кучәдалмә вәрлапштә арака шолтымо, ужалымә дән пәш талын кучәдалаш күләш. Арака шолтышым, ужалышым уло калык полшымо дәнә вәлә пытараш лийәш. Калык шкәтын ты пашам шуктән ок кәрт гын, йошкармәйыс тўшкә полшымо дәнә шукташ тōчымән. Тыгә йошкармәйсым осал папа ыштымә дәч утараш лийәш, йошкар армийланат пайда лийәш, калыкат порылык дәч молым ок му, туләч посна тушман паша-виктарышә йәнланат шкә пашам ыштән шукташ йōсō лийәш.

Чәрлә, сусур йошкармәйысым пәш сайын ончыман. Тудо уло шәмәр калык паша вәрч тыгә лийын. Сар годым ик йәнгат пәш шәргә, садылан лийын сусур, чәрлә йошкармәйысым вәшкәрак порәмдаш тырышман, тудо вәшкәрак армийыш пōртылжō.

Граждан сар годым „чәрлә, сусур йошкармәйыслан полшымо арньа“ ышталтәш ильә. Йал-

лаштэ, олаштэ йошкармэйис-влаклан муным,
уйым, ложашым, тамакам, попиросым, кнагам,
йэмышым погат улмаш. Ты погымо йошкармэйис-
лан шэргэ отыл ильэ, йошкармэйис калык кў-
мўд нунын вэлнэ улмыштым шэргэи пышта
ильэ.

Шуко йошкармэйисым йалыштэ крэстйан-влак
утарышт. Йужыгунам ошо-влак шиждэ йал ўмбэк
кэрылтыт да, йошкар армийлан пэп вашкэн чак-
наш вэрэштэ. Сусургышо-влакым вэрысэ калык
шкэ дэныжэ шылтэн ашнэн порэмдэн илыш, кэл-
шышэ пагыт гоным йошкаргэ дэка колтэн шо-
гыш. Ошо-влак авырымөнгө тыгай папазэ альэ
крэстйанлан йөсө вэрэштэш ильэ гынат, нуно
шкэ илышым чаманыдэ сусур-влакым ашнэн шо-
гышт. Вэс сэмын лийынат ок кэрт. Йошкармэй-
исат папазэ-крэстйан вэрчын шкэ илышым чама-
ндыдэгэчэ крэдалэш.

Тушман нэргэн.

Кэрэк кунамат сөй кайымэ вэрыштэ тушман
пашам ыштышэ лийдэ ок код. Йужыжо совет
влак тудын поянлыкшым пытарымылан вэрч, йэнг
вий дэн илаш эрыкым пуыдымылан вэрч, вэсыжэ
окса вэрч йошкар армийым ужала. Кумышыжо
ваштарэш кучэдалшэ армий гыч колтымо лийэш.
Ты йэнг-влак кузэ гынат йошкар армийлан зийа-
ным кондаш тўнгалыт.

Эн ончычак нуно йошкар армийын вийжым

эскэрэн тушманлан ойлап тўғалыт. Нуно нимо ончылан огыт чакнэ, йошкар армийын могай ужалш шогымым, нунын вийжым, монар ўзгәр улмыжым палынэшт, армий штабыш нурэн, тувэч шолып кагазым шолыштнэшт. Нуно чыламат шойаклэнат, оксам пуэдэнат, чойа улмышт дэнат палаш тыршат, вара мом палэн налмыштым тушманлан, ваптарэш шогышо армийлан каласат.

Тушман ойым шуктышо-влак кўртнэ корным нужат, кўварым пудуртат, сөй ўзгәр саклымэ вэрым пудэшттарат, тэлэпон, тэлэграп мэнгым сүмүрәт, моло сэмынат Йошкар армийын вийжым изэмдынэшт.

Йужыжо Йошкар армий ужалш коклаштэ шидым лүкнэшт, иктаж мом йўләтә да монь, йолажым йошкармэйыс ўмбак сүмүрә. Йужыжо „тәвэ тыгай вэрыштэ Йошкар армийым пытарэныт“ манын шойаклэн калык коклашкэ укэ мутым шара, вара ты шойак мут Йошкар армийымат пудратэн кэртэш.

Кумышыжо бандит шайкым погэн Йошкар армий шэнтэлнэ шкэ пашажым шукта. Нуно мэмнан клас тушманым погэн, шкэ коклашкышт умлыдымо крэстйаным пуртэн шкэ осал пашаштым шуктынэшт. Нуно йошкармэйыс-влакым, совэт пашазэ-влакым авырат, калыкым толат, пойэзым, кўварым шалатат, сөй ўзгәр кондыштшо-влакым нудратат, кузэ гынат Йошкар армийлан сөй пагытыштэ торэш шогэн, армий пашам пужынэшт.

Тыгай тушман пашам ыштышэ дэн Йошкар

армий чарныдэ кучэдалэш. Ты тушман-влакым сбй трибунал, посна сут пблкя пунчал почэп чаманыдэгэчэ лўйыман. Тугэ гынат, кизыт гына толшо Йошкар армий ужаш ту пагытыштак кб тудын тушман улмыжым палэн налын огэш кэрт. Ты годем Йошкар армийлан уло калык полын кўлэш. Йошкар армий толмэшкэ кб совет влас ваптарэш шогымым, тушман-влакын мэмнан армий ужашым пытарымылан йывыртэн шогышым калык шинчэн шога. Кб опитсэр, тушман армий штаб дэн кылым кучэн—тудымат калык шинча. Кб ты ужашышкэ у, палыдымэ йэн толмымат калык палыдэ ок шого. Тыгай йэнгым шэкланэн шогэн чыла нэргэн армий ужаш комисарлан, командирлан шижтарыман, нуно вара күзэ ышташ кўлэшыжым, тушман йэнгым палэн кучэн налмым шуктэн кэргыт. Тушман-влак ўчым пбрылтат манын лўдман огыл, Йошкар армий Совет влас вэрч шогышым кэрэк кунамат аралэн кэртэш, тушман дэн кучэдалаш полшышым ок мондо.

Тыдэ гына ок ситэ. Сбй кайымэ вэр шэнтэлан рэволўтснй радамым ¹⁾ мут дэн гына огыл, паша дэн чоткыдэмдыман. Тушманым пытараш кўлэшлык вэрыштэ ик йошкармэйысат шэргэ. Уло кўвāрым, тэлэпон-тэлэграп мэнгым ороллаш салда-тым от шалатэ. Йошкармэйыс-влак эн шэргэ вэрым, кўртнб корным, куго кўвāрым, пабрикым гына ороллэн кэргыт. Завот-пабрик ороллаш па-

¹⁾ Порадкым.

шазэ-влак полшэн кэртыт, крэстийан-влак кўвā-рым, тэлэграп-тэлэпон мэнгым, моло кўлэшлык вэрым аралаш полшышт.

Контр-рэволўтсий пашам шукгышо -влакым, бандит-влакым калыклан кучыман.

Сбй пашам ыштышэ-влак ситышашлык улогын, нуно шкэтынат тушман дэн кучэдал кэртыт. Тэвэ кунам йошкармэйыс шагал альэ укэ, тунам калыклан бандит ваштарэи чоткыдын шогалман, тыдэ ик мogyрым калыкым толымо дэч арала, вэс мogyрым йошкар армийлан тушман дэн кучэдалым куштулэмда.

Шкэ вий дэнэ да тўрлб пого дэнэ полшымаш.

Сарыштэ (сбйыштб) коштшо армийын киндэ кўйыкдымб вэржат, вольыкшат, кочыш ўзгār сақлымэ вэржат уло. Тувэчын армийлан мо кўлэшыжэ пуалтэш.

Йужыгунам киндэ погымо дэч вара калыкын уто шудо, шўльб, рок-олма (парэнтэ) вольык кодэш. Тунам армийыштэ коштшо имнбым иктаж лу-коло-кумло уштуш коклаикэ пастырымэшкэ тыдым калык дэн чоткыдо ак дэн налын шогымо утларак пайдалэ лийэш.

Шыи ылыш годем кулак дэн спэкулянт киндэ ситыдымылан лийын киндым шылтэн шэргэ акым вучэн кийа, варашыжым пашазэ-крэстийан дэч пачаш-пачаш шэргын налэш. Нужна дэн кокла крэстийан, пашазылан киндэ дэч посна фабрик-

забот паша ыштынаш лийдымым, йошкарармэй-
ыслан киндэ дэч посна сөй пашалан тунэман
лийдымым иппчэн уло уто киндым кугыжаныш-
лан пуэн копэратсий коч оласэ таварым эн шулдо
ак дэнэ налал тырша.

Сөй гоным йужыгунам пытартыш киндэ шул-
тышым йошкармэйыс дэн пайлалы вэрэштэш.
Йужо пагытыштэ Йошкар армий дэк киндым на-
мийэн огыт шукто, йа оксажэ ок лий, тунам
армий роспискым (квитансийым) пуа, ты квитан-
сий почэш лышыл армий казна кийымэ вэрэштэ
оксам налал лийэш. Кө Йошкар армий сэгыжэ
манэш гын, көн Совет власлан тушман лиймыжэ
ок шу гын, тугай йэнг коч кунамат Йошкар ар-
мийлан нэлэ пагытыштэ полнэн шога. Тугай
йэнг уло уто киндым, кочын үзгäрым кэртмэ дэн
пуэн киндэ шылтышэ-влакым, Йошкар армийлан
киндым, күлэшлык таварым пуан лийдымэ-вла-
кым, варашыжым ты таварым шэргын ужалэн
кум-нил пачаш шэргэ ак налыным түжвэк луктын
шога. Тыгай киндэ шылтышэ дэн сөй пагытыштэ
шуко кутураш ок вэрэшт, уло калыккан нунын
ваштарэш кучэдалаш полинаш күлэш.

Кэрэк могай полишат тушманлан ышталтэш
гын, тудо мэмнан Йошкар армийын, Совет вла-
сын вийжым пытарымэ лийэш. Ик пагыт гоным
нэмыч-влак Украиньсэ олам, йалым толэн мо
погымым шүдө пойэз дэн шкэ элышкышт кол-
тэн шогышт. Тугак вэс кугыжанысэ армий-влак

Крымым, Дальнэ-Востоком, йүдйимал вэлым толэн шогышт.

Тыгай толыман дэн кэлшап ок лий. Тушман армий дэч чылажымат мүндүркырак шылтэн шогыман, толэн налмыштымат локтылман, тыгэ тушман армийлан нымат ынжэ вэрэшт.

Тыгай шонымым шукташ лийэш. Пашазэ-влак, ошо кидыштэ тойа йымалнэ пашам ыштымышт годым снәрәдышкэ тар ормәш ошмам тэмат ильэ, тугак тушман армий вийым изэмдышаш вэрч күртнэ о корнылаштэ, заотлашкэ забастовкым ыштэн шогышт.

Эн шукыжым сөй пагытыштэ армийлан паша дэн ыштымэ калык полыш күлэш лийэш. Тушман армий чакнымэ годым шуко вэрэ күварым, корным локтыл кайа. Йошкар армий тушманым локтэн шужо манын ты корно, күвар-влакым олмакташ күлэш. Йужо годым Йошкар армийлан чәп дән авралташ, окопым күнчәш вэрәштәш. Тыгай пагытыштэ калык полнымо дэч посна шукым ыштән от кәрт, уло калык полнымо күлэш.

Ты пышаш пыжыктымэ йәнг дэч уло паша күлэш пагытлан шукталт шогымо күлэш, тыгэ ок лий гын, мәннан армийыштэ шуко уто йәнпыта, тушман шукырак вэрим налын кәртәш, уло калыклан йөсылык пәрна. Мәннан армий сэннымэ мәннам пойан кид гыч утара, мәннан вәрна кугырак лийэш, сар вэр шәнгәлнэ калыклан шкэ пашам шуктән шогаш күштылго лийын кайа.

Развэдкэ.

Армий ужаш тушманын кушто улмыжым, тудын вийжым, корныжым палаш развэдкым колта. Развэдкэ дэнэ пырля армий ужаш командир мом ыштышашым, куш кайышаным тушман вий дэн тагастарэн ышта. Развэдкэ дэч посна армий ужаш пэш вашкэн тушман кидышкат вэрэшт кэртэш. Развэдкэ—армийын шинча-пылышыжэ.

Вэрысэ калык развэдкылан пэш куго полишым пуэн кэртэш. Түнг калыклан чыла йол корно, чыла вэр палэ, тудо армий дэч шукырак шолып вэрым муын тушман дэкэ шуын мо күлэшыжым шымлэн налын, күлэшыжым родо-шочшо, йолташ дэч йодыштын күлэшлык увэр дэн мөнггэш толын кэртэш.

Тэвэ, мут гычын 1919 ий ноябр тылзыштэ 51 дивизий 458 полкын батальйонжо Колчак армий коклашкэ 30 уштуш ончык пурэн ик йалым (солам) налын. Пэш вашкэн батальйон командир дэк ик крестйан толын ты йалышкэ Красильников полковник тарванымэ нэргэн увэргарыш. Калыкым чот орландарымылан лийын Красильниковын лүмжэ уло округ мучко шарлэн илэ.

Тыдым колын, батальйон командир ошо-влак толмо корнэш йошкармэйыс-влакым шогалтэн, Красильниковым авырэи налын, тудыш отрядшым шалатэн. Ты годым йошкаргэ-влак 50 йэнгым плэныш налын, тулэч посна 1 пулэмэт, 100 пычал, моло түрлө сөй үзгарат вэрэштэ. Йошкар

армий гыч, крестйан кокла гыч иктат нымо лийын огыл.

Граждан сөй годем тыгай папа шуко лийэдыш. Йужо годем иктаж йалыш ошо-влак малаш пурат. Сурт оза пуртымөнгө иктаж көм пакча коч вэс йалыш йошкаргэ дэж увэртараш колта. Йошкаргэ-влак йудым йалым авырэн ошо-влакым пытарат. Ты пашаштэ 12-13 ийаш рвэзат Йошкар армийлан куго полышым пуэн кэртэш.

Развэдкым ваптарэш кучэдалаш армийат ышта. Тунам пэш эскэрэн коштман, ваш лиймышт годем уто мутым ойлыман огыл, чыла йодманшлан „ом шинчэ“ манын каласэт гын, чыла дэч сай лийэш. Адак тайггял лиймышт годем ончылно сарымэ Гульйайэв сэмын олталэн кондыштман.

Тушман армий салдат нэргэн.

Мэмнан ваптарэш кучэдалаш йамдылалтше тупшманна—түнъямбял буржуазий гынат, буржуазий армийыштэ шукажым пашазэ дэн крестйан-влак шогат. Молан вара нуно ССР Ушэш пашазэ-крестйан ваптарэш кучэдалыт?

Тыдэ нунын йолашт огыл—нунын экипыкышт. Пойан-влак пашазэ дэн крестйаным кул шотышто ашнынашлан вэрч, вийтак армийыш, сөйыш колтыпашлан вэрч, нуным пий шотышто, туныктыдэ ашнат. Тулэч посна буржуазийлан түсэн илымэ шотым шэмэр коклаштэ шүдө түжэм дэн поп, учичыл, учоний, писачыл-влак ик вэрэш погынен

калыкым олталаш төчөн илат. Нуно шәмэр калык коклаштэ „пойанлан уло калыкым кучаш йумо пуйырэн“, „пойан уло калык вэрч тырша“ манын ойдэн коштыт. Нуно „пойан-влак сөй ваптарэш шогат, улыжо коммунист-влак осалым ыштат, йошкар армийышт дэн уло мландым икэ кид йымакышт погэн налнэшт“ манын шойак мутым шаркалэн илат.

Шуко пашазэ дэн крестйан кизытат пичкэмыш улмышт дэн ты мутлан ишанэн илат, садьланак пойан ой почэш мэмнан эл ваптарэш кучэдалаш тарванат. Тугэ гынат, нуно вашкэ гына ты шойак мутым умлэн налыт, вара мэмнан дэн кучэдалмэ олмэш савырнэн буржуазий ваптарэш, мэмнан клас тушман ваптарэш киньэлыт.

Тыгай паша ожно шуко лийын. 1919 ийыштэ Одэссэ олашкэ Дэникинлан мэмнан Йошкар армий ваптарэш кучэдалаш толшо прансуз армий дэн плотыш мэмнан коммунист-влак шолып мийэн прансуз солдатлан, матрослан нуным молан тышкэ кондымышт нэргэн умландараш тўнғалыныт. Тунам нуно руш, украинсэ пашазэ-крестйан ваптарэш кинэлдыманын лийып востаньым ыштыныт. Ты востаньэ ыштынэ шуко йэиғ палымэ Марти ильэ, (Марти лўм дэн кизыт шуко завод-влак лўмдғалтыныт). Прансуз правичэльствылан нэш вашкэн гына уло армийым монтғэн наугайаш вэрэштэ; мэмнан кид гыч ынышт мучышто“ манын шонэныт.

Йошкар армий ваптарэш Колчак, Дэникин,

Врангэль, Махно бандит армийлаштэ шуко пашазэ-крэстйан кучэдальэ. Иктышт вийыт армийыш налмэ дэнэ, вэсышт пичкэмыш улмышт дэнэ, ош армийыштэ помэник-капиталист ой шуктымым шинчydэ, Йошкар армий пашазэ дэн крэстйан илышым аралымэ нэргэн умлыдымышт дэнэ коштыч. Нунылан умландарымбнгө нуно Йошкар армий вэлып шогалыт улман. Тэвэ тидэ ош армий шаланымын тўнг шотпылан чотлаш лийэш.

Буржуй кугыжаныштэ илыпэ пашазэ дэн крэстйан—мэмнан тушман огыт ул. Йошкар армийын тўньамбэл шэмэр эрык вэрч, пойан кашак ваптарэш кучэдалмым умлымбнгө, вэс кугыжанышсэ пашазэ, крэстйанат мэмнан ваптарэш огыт лэк; нуно кизыт тыдым огыт умло, нунылан умландараш (умылтараш) кўлэш.

Умландарымэ пашам тушман армийыштэ листопкым, кнагам, плакатым шалатэн нангайаш лийэш. Ты листопко, кнага, плакат коч тушман армий гыч Йошкар армийыш ушнаш, Йошкар армий дэн ушнэн тўньамбэл буржуазий дэн кучэдалаш кўлэшлыкшэ умландаралтэш.

Тушман армий коклашкэ тыгай кнагам, листопкым шалатымэ паша --сбй пагытыштэ пэш кўлэш паша. Ты пашалан адакат уло калык полшэн кэртэш. Листопкым Йошкар армий кэрэк могай ужаныштэ муаш лийэш. Калык тыгай листопкым, кнагам тушман салдат шогымо оралтышкэ шолып кудалтэн, кульманшкэ, имнэ йўктымө винэм воктэн шыжыктэн кэртэш. Тулэч посна

тыгай пашам шолып вэрыштэ, салдат-влакын опитсэр дэч посна шогымо вэрыштэ ышташ тыршыман, шканэтат опитсэр кид гыч утлаш тӧчымән, тыйын пашатым тушман ынжэ палэ, салдатланат опитсэр дэч ынжэ вэрэшт.

Йошкар армий ик жаплан чакнымэ годым тинь командир дэч листопкым йодын налын кодо. Тушман армий тый йалыштэт шогымо годым ты листопкым тушман салдат коклашкэ шалаташ тыршэ. Тыйын пашат арам ок йом. Тыгай листопкым окэн тушман армий салдат-влак Йошкар армий, Совет влас нэргэн чыным палат. Кунам гынат Йошкар армий ваштарэш кучэдалмым чарнэн йа армий гыч шылын кайат, йа мэмнан армийын ушнат. Тыдэ тушман вийым пытарэн, мэмнан армийым чоткыдэмдэн шында.

Калык тушман армийыштэ улино салдат дэн кутырэн куго пайдам ыштэн кэртэш. Тый дэнэт салдат-влак чарнэныт гын, нунын могай кокла гыч лэкмыштым палэн лүддэгэчэ ойлаш пиж. Пойан, поп кокла гыч лэкшэ дэн итат кутуро. Моло-влаклан мэмнан ССР Ушэмыштэ пашазэкрэстйан илыш нэргэн, кугыжаныш вуйлатымэ нэргэн умландарэн нунын ылышыштым ССР Ушэм калык ылыш дэн тагастарэ. Коммунист нартий нэргэн мо шинчымэдым ойло. Вара салдатлан мо вэрч кучэдалмыжэ палэ лийэш, тудын ушыжо тыйын ойэт дэн пудранэн вара сэмын салдагым вашталтэн шында.

Тый марий—тыгыдэ калык кокла гыч лэкигэ

улат. Сөй пагыт годым вэс кугыжанысэ тыгыдэ калык кокла гыч лэкшым ужат гын, (тыгэжэ лийын кэртэш,) нунылан ССР Ушэмыштэ тыгыдэ калыкын илыш кэргэн, тыгыдэ калыклан Совет влас пумо эрык нэргэн ойлыдэ ит кодо, вара тушман армийын салдатлан Совет Ушэмыштэ уло тыгыдэ калыкын ик төр улмыштым палэн налэш. Вэс кугыжанлаштэ тыгыдэ калыкым пэш пизырат—тыдымат ушэштарэ.

Тушман армий сусурлан, нашазэ-крэстйан кокла гыч лэкшылан, тудым мэмнан, тушман армийат налын огыл гын, польшым пуэн эн лышыл Йошкар армий ужашышкэ, альэ больнитсашкэ колто. Плэныш налмэ йэнгымат шкэ йолташ сэмышак ончыман. Пойан кашак нымом умлыдымо пичкэмыш пашазэ-крэстйаным мэмнан Совет Ушэман валитарэш кучэдалаш колта гын, пашазэ-крэстйанын титакшэ укэ. Мыланна мут дэнгына огыл, паша дэнат нунылан йолташ улмынам палдырташ күлэш.

Сусур, альэ плэныш налмэ йэн ты нэргэн суртышкыжо сэрэн мыланна пэш куго польшым ыштэн кэртэш. Пойан кашак „Йошкар армийыштэ, ССР Ушэмыштэ сусурым, плэныш вэрэштшым, вэс армий гыч шылын толшым пэш аламан ончат“ манын салтак-влакым ишэндәрә вэт. Ты мут почэш шуко йэг мэмнан дэкэ ок тол, йа плэныш ынэж вэрэшт. Ты сэрыш мэмнан пашазэ-крэстйан, йошкармэйыс үмбәк шалатымэ осал мутым шулыкта. Тунам тушман армий гыч крэ-

стйан-пашазэ-влак лүддэгэчэ мэмнан армийын куснаш тўнгәлыт, альэ кузэ гынат шкэ кәлшымышт дән плэнын толыт.

Чыла шылын толшо-влаклан ишәнәш ок лий. Йужыжо чын ләнак Йошкар армий дән кучәдалмыжә ок шуат, толәш, вәсыжә лүмынәк мэмнан вийым палән налнәшлан тушман армий гыч колталтәш. Калыккан тыгайым шижын налән пәш йөсө, садлан лийын чыла шылын толшо-влакым уто мут дәч посна Йошкар армийын лышыл ужашышкә колтыман. Тунам калыкканат, армийланат пайда лийән.

Йошкар партизан.

Йошкар партизан-влак граждан сар годым момыштән шогышт вара?

Нуно изэ паша гычын тўнгәлыт илэ. Ошо дәч шылшә-влак, арәст йымачын шылшә пашазэ, илән гыч толшо йошкармәйыс, шылын кайаши варан кодшо Совет палпайән, коммунист, крәстйан-влак ик вәрәш погынен шогышт. Нуным тушманын мэмнан пашам чарымә, сөйым тўнгәлмә тарватыш.

Тыгай изэ партизан тўшкә моло шылын конитшо пашазэ-крәстйан дән кылым кучаши тўнгәлыныт. Түрлө сәмын нычалым, патроным, моло сөй үзгәрым муэдышт. Нәмыч-влак Украиньштә улмышт годым Кийәвысә шолыш шытышә организатсийна нәмыч солдат дәч нычалым, пульәмәтым

налэдышт. Сибьрысэ партизан тўшкә ән оңчыч сонар пычал дән, йужыгунам товар, сава, шкә ыштымә үзгәр дән кучәдал шогыш. Шуко партизан тўшкә шкак тошто гильзә гычын патроном, пульам ыштән шогыш. Куго отрядлан күләшлык үзгәрым ошо дән кучәдалмә годым налын шогат ильә.

Түнгәлтын годым партизан-влак политсейлан, стражниклан, адак тушман армийын салдатышт-влаклан логалыт. Вара, партизан тўшкә кушмо сәмын, сар үзгәрлән пойымо сәмын нуно чоткыдынак кучәдалаш түнгәлыныт, йалла гыч ошо тўшкәм пастыркалышт, йужыгунам шкә кидышкыныт ола-влакымат налэдышт, тушман армий ула-влакым авырән, варап кодшо тушман тўшкәм нытарән шогышт. Нуно йаллаштә налог погымым авырән шогышт, күртнө корнылан, заводлан күләш пуым, мландә шуй лукмым чарән шогышт, күртнө корным пужкалышт, армийлан тўшкәм түрлө вәрә шалатылаш әрыкым пуән огыт ул.

Шкә әлым сайын шинчымышт дәнә нуно лүддөгәчә ик вәрәш тушманым шалатән тугак вашкән чакнән адак вучыдымо вәрыштә, коло-кумло уштуш тораңтә тушманым шалатыл, чактарән шогышт.

Партизаным кучаш ошо влаклан пәш куго вийым колтәдаш вәрәштын. Тәвә Барнаул уйәзыштә улино 400 йәган партизан тўшкәм кучаш Аннәнковлан 1.500 йәг дән, имнәшкә, пульәмәт

дэн толани вэрэштэ. Партизан тўшкән эн ончычшо 25 пычал гына ильэ.

Врангэль годым Крымыштэ улыжо пк монар шўдө партизан плъэ, ныным чактараш Врангэльлан 3 дивизий нарым колташ вэрэштэ. Сибириштэ Ачинск дэн Минусинск районысо партизан дэн кучэдалаш Колчак 100.000 салдатым колтыш. Ту вэл партизан папам Шэтинкин дэн Кравсәнко йолташ-влак виктарэн шогышт. Бндэ шоналтыза: тушман партизан-влак дэн кучэдалаш шўдө тўжэм салдатым колтымөнгө тудо Йошкар армийым папамым монарэ куштулэмда?

Ошо-влак чакнымэ годым партизан тўшкә ошо улам авырэн уло киндыштым налэш ильэ. Тыдлэч посна ошо-влак пэш валкән гына төрләнэн угыч сөйлән йöрышö лийын огыт керт улман.

Партизан тўшкә сэгымэ нөргән уло эл мучко ойлаш тўнгәлыныт. Ошо кидыштэ илаш лийдымылан чылан партизан тўшкә кўдынь погынэн шогышт. Калык район дэн киньэлэш ильэ. Олаштэ пашазэ-влак партизан-влак дэн кэлшән востаньым ыштэныт, ты пагытыштак олам йыр партизан-влак авырэн налыт ильэ, Йошкар армий ужаш-влак партизан тўшкә дэн кэлшән ик ой почэш ыштэн шогышт. Шуко партизан тўшкә-влак Йошкар армий дэн ушнэн тудым чоткыдэмдэн шогышт.

Партизан тўшкәлән эн лўдмаш—тушко вуй закон пудуртышо ¹⁾ вэрэштмэ. Нуно партизан

¹⁾ Рушла уголовные преступники.

түшкәш улыжо калыкым толаш, пойаш пурат, нуно партизан түшкә коклаштә кәлшыдымашым шарап, дисциплиным нытарат, партизан түшкә дән калык коклаштә улоно кылым күрлыт. Вуй закон пудуртышо, шолышт коштшо, толән илышә партизан түшкә коклаштә ынжә лий, нуным пы-тараш күләш, укә гын нуно партизан түшкә пашажым пужат. Адак иктаж годым партизаным сәнгымә пагытыштә йужо партизан-влак лүдын шаланап түнәлыт, шаланымә гына огыл, шкә почәшышт моло йәнгымат олталән нангайат. Ты-гай „партизан“ дәнәт күчәдалман.

Күчәдалмә годым йонгылышат лийәда. Тыдым мондыман, огыл. Иктаж ситыдымаш годым шкә вийлан ишаныдымә лийман огыл, „Йошкар армий, партизан отрядын чын пашажә ындә пытаралтын“ манын вуйым сакыман огыл. Партизан түшкә паша сайрак кайыжә манын вуйлатышылан ишан-лә, чоткыдо рәволүтсионәрым, коммунистым шогал-тыман. Чыла партизан-влак молан күчәдал шогы-мыштым Совет Ушәмым аралән шогымыштым Йошкар армий ганьяк шинчән шогышт; тунам гына мә чоткыдо, сөйлән йамдә шогышо, тушман-лан вуй пудымо лийына.

Ик аламам ончән чыла алама манын ит шоно.

Совет влас ойым шуктышо миллион дән улоно пашазә-крәстйан коклаштә, Йошкар армийыш пурап кәлшышә коклаштә мланна торәш шоны-

шо, умлыдымо йэнг лийдэ ок код. Нуно Папазэ-Крэстйан Йошкар армийым шукташ гына тўнгә-лыт. Йужыжо йөсө пагытыштэ йолташыштым ужалэн сөй гычын шылэн, вэсыжэ калык погым налаш төчә, кумышыжо Йошкар армий погым ужалэн кэртәш.

Йошкар армий вуйлатышә, виктарышә-влак, войәннә сүт тыгай йэнгым чаманыдэгәчә чоткыдын когарта. Тыгай пашалан Йошкар армийыштэ вәр лийман огыл. Кәрәк могай папазэ-крэстйан тыгай йэнг дән кучәдалаш Йошкар армийлан полшыдә ынжә код. Иктаж йошкармәйыс шылын коштәш, калык погым тола альә армий погым ужала гын, ты нәргән викак армий ужаш командирлан увәр-тарыман. Тыгай йэнгым сөй пагытысә закон почәш судитлаш калыкат полшыжо.

Тыгай алама паша ыштышә йошкармәйысым ончән уло армий нәргән тугә шонаш ок күл. Шинчән шого: Йошкар армий—пашазә дән крә-стйан капын ужашыжә. Шинчә: Йошкар армий уло шәмәр вәрчын, социализм паша ыштымә вәр-чын кучәдаләш. Тыдым шукташ Йошкар армий уло вийым пышта, чыла орлыкым чыта. Шинчә: Йошкар армийлан кизыт вийан, куго тушман дән кучәдалаш вәрәштәш.

Совәт элым аралымаштә, уло тўнъямбәлнә ком-мунизм сәнгымә пашалштә тыйат уло кэртмәт дән полшән шогаш йамдә лий. Чылан ик ойан лий-ын, иктыш уиннән тушман ваштарәни тарванәна.

Тунам мә сәнгәна!

Вуйлымаш.

	Стр.
1. Тушман кизыт ила	3
2. Кэрэк көөт шкэ вэрыштыжэ лийжэ	4
3. Удрамаш уштыган	6
4. Ула кондышмо	7
5. Молан Гулайёвлан Красный Знамя Орден пу- алтын	9
6. Йошкармэйысым ончымаш	10
7. Тушман нэргэн	12
8. Шкэ вий дэнэ да түрлө пого дэнэ полшымаш	15
9. Развэдкэ	18
10. Тушман армий салдат нэргэн	19
11. Йошкар партизан	24
12. Йк аламам ончэн чыла алама манын ит шоно .	27

ССР УШЭМ КАЛЫК-ВЛАК РҮДО САВЫКТЫШ

У ЛЭКШЭ ПОЛИТИКЭ КИТАГА:

- Лутсэнно М.** XVI партий конпэрэнсий мом каласын. 68 стр., акшэ 15 ырш.
- Шибайло.** ВКП (б) XV погынымаш йалысэ паша нэргэн. 31 стр., акшэ 15 ырш.
- Диманштэйн С.** ВКП (б) XV погынымаш дэнэ тудын пунчалмутшо. 113 стр., акшэ 30 ырш.
- Кэржэнсэв П. дэн Лэонтийэв А.** Лэнинизм азбука. 437 стр., акшэ 90 ырш.
- Шэстанов.** Октабр рэволүтеий крэстйанлан мом пуэн. 35 стр., акшэ 15 ырш.
- Апшат М. дэн Шабдар О.** Лэнынн илышыжэ 53 стр., акшэ 30 ырш.
- Майбэрг дэн Лутсэнно.** Туньямбал пашазэ ушэм 104 стр., акшэ 20 ырш.
- Волынский.** Сөй ваштарэш сөй.
- Тайшин.** Йалысэ пурла тайыл.
- Рыков А. И.** ССР Ушэм дэн туньямбал илыш.
- Стэрлин.** Сөй годым Йошкар армийлан калык кузэ полшөн кэртэш.
- Кузнэтсов дэн Цветнов.** Комсомол йачэйкылан шурно лэктыш кугэмдымэ покотым кузэ бштыман. 56 стр., акшэ 15 ырш.

Китага палаш оксам тынай адрэс дэн колтымман:

Москва, центр, Никольская, 10.

Торготделеу Центриздата.

П. Кэржэнсэв дэн Лэонтйэв

ЛЭНИНИЗМ АЗБУКА

партий шкoлышто да шкэтунэ-
маш лукмо кнага.

Ты кнагаш лэнинизмым тўнг ой-
ышт-влак кўчўкын да кунтул-
гын умландаралтэш.

Кнага планлан ВКП (б) ЦК АППО
лукмо партий школ програм на-
лылтын.

АКШЭ 90 ырш.

Рүдө Савыктыш Марий Сэнсий копэратсий нэргэн тыгай кна- гам луктын:

1. Копэратив лалкым кузэ ыштыман. Акшэ 20 ырш.
2. Потрэбичыл обшэствэ правлэнын тўнгалтыш пашажэ. Акшэ 17 ырш.
3. Потрэбичыл обшэствэ правлэнлан ин-струксий. Акшэ 10 ырш.
4. Кузэ потрэбичыл обшэствэ рэвиз комислан пашам ышташ. Акшэ 10 ырш.
5. Мо тугай лалкэ комис, кузэ тушто пашам ышташ. Акшэ 12 ырш.
6. Кузэ копэратив окса кочшо-влак дэн кучэдалаш. Акшэ 7 ырш.
7. Сай копэратив дэн осал копэратив. Акшэ 10 ырш.
8. Йалысэ копэративыштэ тавар налмэ дэнэ ак пыштымэ нэргэн (пэчэтлалтэш).
9. Шкэ копэратив уставым молан шинчаш кўлэш Акшэ 15 ырш.

КНАГА НАЛАШ ОКСАМ ТЫГАЙ АДРЭС ДЭНЭ КОЛ-
ТЫМАН:

МОСКВА, ЦЕНТР, НИКОЛЬСКАЯ, 10.
ТОРГОВОЙ ЧАСТИ ЦЕНТРИЗДАТА.

Акшэ 5 ырш.

28644

Цена 5 коп.

о. п.

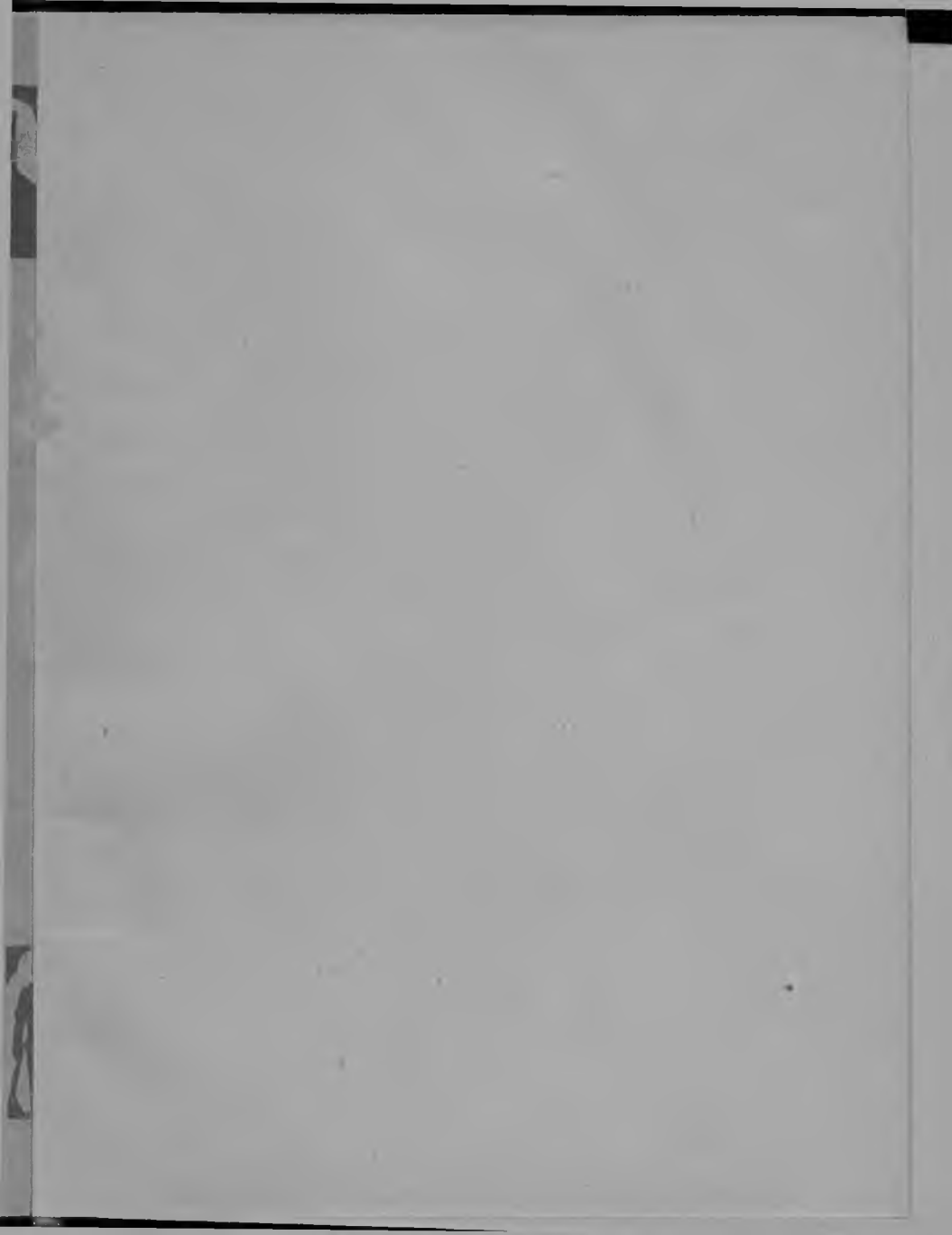
H | Мар. л.
| 2-860

НА МАРИЙСКОМ ЯЗЫКЕ
(Восточно-луговое наречие)

О. СТЕРЛИН. Чем население поможет Красной армии
во время войны

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР
Москва, центр, Никольская, 10

H | Map.

2-860